2022 СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗВІТ
БІЖЕНЦІ З УКРАЇНИ
ПРОФЕСІЙНА АКТИВІЗАЦІЯ У ПОЛЬЩІ І НІМЕЧЧИНІ

Звіт з соціологічного дослідження «Біженці з України — професійна активізація у Польщі і Німеччині», проведеного Міграційною платформою EWL, Фондом підтримки мігрантів на ринку праці «EWL» та Центром Східноєвропейських студій Варшавського університету

ewl

ewl fundacja

STUDIUM EUROPY WSCHODNIEJ UNIWERSYTET WARSZAWSKI

ЗМІСТ

ВСТУП 3

КЛЮЧОВІ ЦИФРИ 4

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 5

ПРОФІЛЬ РЕСПОНЕНТА 6

КРАЇНА ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 8

ПОБОЮВАННЯ 10

ТИМЧАСОВА ОХОРОНА І ФІНАНСОВА ДОПОМОГА 11

ОСВІТА 12

ЗНАННЯ МОВ 12

ПРОФЕСІЙНИЙ ДОСВІД 15

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ 16

СИТУАЦІЯ В ПОЛЬЩІ І НІМЕЧЧИНІ 21

ДУМКА ЕКСПЕРТКИ 22

МЕТОДОЛОГІЯ 24

ПРО АВТОРІВ ЗВІТУ 25

ЗВІТИ МІГРАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ EWL У 2018–2022 РОКАХ 26

АНДЖЕЙ **КОРКУС,**

Голова Правління EWL Group

Минуло понад півроку від початку повномасштабної війни в Україні. Це значною мірою вплинуло на соціально-економічну ситуацію європейських країн, зокрема через безпрецедентну у світовій історії за масштабом міграцію. Європейський Союз широко відкрив свої кордони для українських біженців, запропонував спрощений шлях легалізації перебування та забезпечив вільний доступ до державних послуг і ринку праці.

Українські біженці показали, що їм потрібна умовна вудка, а не риба. Наше дослідження, проведене спільно з партнерами з Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету навесні цього року, показало, що більшість дорослих біженців з України, які проживають у Польщі та Німеччині, планують працевлаштуватися. ***Польща здобула небувалі успіхи не лише у сфері допомоги, а й у професійній активізації українських громадян, які тікають від війни. Від початку повномасштабної російської агресії у Польщі знайшли роботу понад 430 тисяч громадян України, тобто близько 2/3 від усієї кількості біженців працездатного віку (670 тис.). Досі жодній країні в історії не вдалося професійно активізувати таку кількість біженців за такий короткий час і в екстремальних умовах.***

Додам, що польський ринок праці впорався з цим викликом краще ніж очікувалося, а рівень безробіття в Польщі — увесь час на рекордно низькому рівні. Ми хочемо поділитися нашим багаторічним досвідом з партнерами з Європи, особливо з країнами, куди мігрувало багато біженців і де рівень безробіття залишається низьким. У цих держав — найбільший потенціал для професійної активізації біженців, що є одним із ключових факторів підтримки втікачів із охопленої війною України. Тому ми провели опитування серед біженців з України, які перебувають та працюють як у Польщі, так і в Німеччині.

У чому полягають передові практики Польщі? Упродовж багатьох років Польща вважається одним із найважливіших напрямків міграції працівників з України та державою, яка може використати їхній потенціал, надавши безцінні можливості розвитку. Доказом цього є українські громадяни, які вільно володіють польською мовою на своїх робочих місцях і дедалі частіше займають керівні та менеджерські посади. Вони забезпечують ефективну комунікацію в процедурах впровадження нових працівників з України, котрі ще не володіють польською мовою. Слід також відзначити допомогу польських підприємців у забезпеченні трудових мігрантів житлом, що багато років є невід'ємною складовою польської гостинності.

З цих причин Польща зі значно меншим числом вільних вакансій і значно меншим ринком змогла активізувати вдвічі більше біженців з України, ніж потужніша німецька економіка.

Наша мета — поділитися досвідом і ноу-хау з партнерами та клієнтами в інших європейських країнах, які мають великий потенціал для допомоги біженцям з України.

Запрошую Вас ознайомитися з нашим звітом!

ЯН **МАЛІЦЬКИЙ, DR H.C.**

Директор Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету

Понад півроку в Україні триває повномасштабна війна, розв'язана російським імперіалізмом. Це вона нині надає нові обриси політичній, економічній та соціальній реальності. За останніми даними ООН, понад 4 мільйони українських біженців отримали тимчасовий захист у європейських країнах, половина з них — у двох державах, Польщі та Німеччині. Тому разом із нашим постійним партнером — Міграційною платформою EWL — ми вирішили дослідити біженців з України, які перебувають у цих країнах, щоб порівняти різні аспекти їхнього перебування.

Наше останнє спільне дослідження навесні цього року показало, що однією з найбільших потреб українських біженців у Польщі, Чехії та Румунії є працевлаштування, а одним із найбільших страхів є труднощі з пошуком роботи. *Упродовж короткого часу Польща довела, що може ефективно допомагати українським громадянам у їхній професійній активізації. Саме це визначило тему нашого теперішнього дослідження, зорієнтованого на біженців з України, які вже почали працювати в Польщі та Німеччині. Швидкі темпи економічної активізації біженців вказують на необхідність постійно відстежувати динамічні зміни настроїв серед цієї групи, щоб знати, чи в правильному напрямку ми як дослідники йдемо.*

Варто підкреслити, що на тлі інших європейських країн саме Польща вирізняється багаторічним досвідом співпраці з українськими громадянами, яким вона вдячна за заповнення стрімких кадрових потреб роботодавців та помітний внесок у розвиток польської економіки. *Приклад послідовних дій задля постійної інтеграції українських біженців у польське суспільство спричиняє зміну ставлення роботодавців на всьому європейському ринку праці. Результатом цих кроків є набір передових практик у сфері працевлаштування працівників з України, визначення сучасних стандартів та шляхів їхнього працевлаштування.*

Ми представляємо Вам результати останнього дослідження у цьому звіті, який є продовженням наукової роботи Центру Східноєвропейських студій у Варшавському університеті. Я переконаний, що це дозволить нам краще зрозуміти ситуацію українських біженців, які працюють у Польщі та Німеччині, та поділитися польськими успіхами у сфері професійної активізації з рештою Європи.

Бажаю цікавого читання!

КЛЮЧОВІ ЦИФРИ

Біженці в Польщі

N=400

71% респондентів приїхали до Польщі з дітьми

14% анкетованих серед основних причин вибору Польщі як країни притулку вказали на можливість працевлаштування

48% респондентів планують залишитися в Польщі на довший період (але лише 6% хочуть залишитися назавжди)

47% респондентів заявляє про володіння польською мовою як мінімум на комунікативному рівні

68% працевлаштованих у Польщі біженців мають можливість спілкуватися українською мовою на робочому місці

54% респондентів зараз вивчають польську мову

26% опитаних є висококваліфікованими спеціалістами

50% респондентів роботодавець допоміг знайти житло у Польщі

77% опитаних заявляють, що вакциновані від COVID-19

€541 такі середньомісячні заробітки (нетто) у біженців у Польщі

Біженці в Німеччині

N=400

55% респондентів приїхали до Німеччини з дітьми

22% анкетованих серед основних причин вибору Німеччини як країни притулку вказали на можливість працевлаштування

48% респондентів планують залишитися в Німеччині на довший період (але лише 3% хочуть залишитися назавжди)

45% респондентів заявляє про володіння німецькою мовою як мінімум на комунікативному рівні

16% працевлаштованих у Німеччині біженців мають можливість спілкуватися українською мовою на робочому місці

57% респондентів зараз вивчають німецьку мову

17% опитаних є висококваліфікованими спеціалістами

36% респондентів роботодавець допоміг знайти житло у Німеччині

77% опитаних заявляють, що вакциновані від COVID-19

€1467 такі середньомісячні заробітки (нетто) у біженців у Німеччині

Польща досягла небувалих успіхів у професійній активізації українських біженців. Від початку повномасштабної російської агресії в Польщі знайшли роботу понад 430 тисяч людей, що складає близько 2/3 від кількості усіх біженців працездатного віку. Досі жодній країні в історії не вдавалося забезпечити роботу для такої кількості біженців.

Середній вік біженців, котрі працевлаштувалися в Польщі та Німеччині, становить 39 і 37 років відповідно. Це свідчить про велику частку професійно досвідчених людей, нерідко з вищою освітою, унікальним досвідом і кваліфікаціями.

Більше половини біженців у Польщі (53%) та Німеччині (55%) не знають мови цієї країни або знають її погано. Про добре чи дуже добре володіння місцевою мовою говорять лише 13% працевлаштованих біженців у Польщі та 18% — у Німеччині. Цей факт особливо важливий з точки зору професійної активізації біженців з України, адже свідчить про потребу впровадження мовних курсів з метою покращення компетенцій людей, які бажають працювати.

Важливою перевагою Польщі є подолання мовного бар'єру через працевлаштування на керівні посади громадян України, які знають польську мову. Вони є запорукою ефективної активізації іноземців, які ще не володіють польською мовою, та продуктивної комунікації між ними і польськими роботодавцями. Дослідження показало, що аж 68% біженців, що працевлаштувалися в Польщі, на робочих місцях можуть спілкуватися українською мовою. У Німеччині відсоток біженців, які можуть використовувати українську як робочу мову, учетверо менший.

Половина біженців з України, які проживають у Польщі, заявляють, що отримали допомогу в пошуку житла від роботодавця. У Німеччині таку допомогу отримали 36% громадян України. Варто підкреслити, що в Польщі наданням житла традиційно займаються роботодавці (а нерідко це сприймається як частина його обов'язку).

Середній місячний заробіток у Німеччині майже втричі вищий, ніж у Польщі. Найбільша різниця в заробітках стосується адміністративної та офісної роботи, а також галузі логістики і транспорту. У свою чергу, найменші диспропорції в оплаті праці спостерігаються у сфері торгівлі та послуг.

Близько 1/5 респондентів в обох країнах визнають, що підвищують свою професійну кваліфікацію через курси та додаткове навчання. Майже 40% респондентів у Польщі та Німеччині заявляють про готовність підвищувати рівень своїх навичок у майбутньому, що свідчить про високий професійний потенціал біженців. Вони готові скористатися різноманітними формами професійного розвитку. Понад 80% біженців, які працюють у Польщі, вже вивчають польську мову або планують професійно досконалитися. У випадку зацікавлення німецькою мовою серед працевлаштованих у Німеччині біженців — цей відсоток дещо більший ніж 60%

Стать

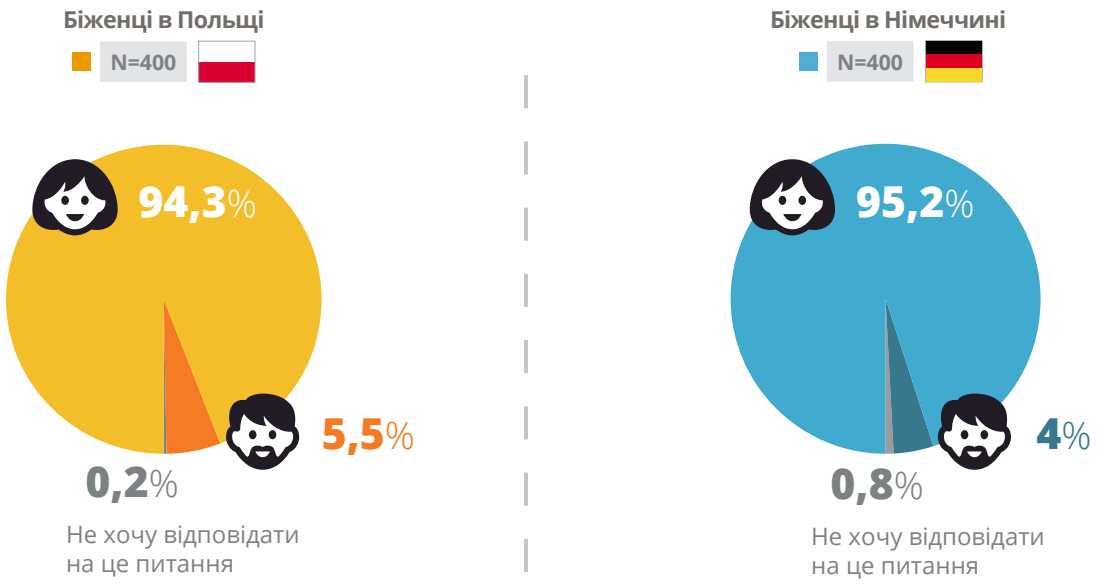

Wiek

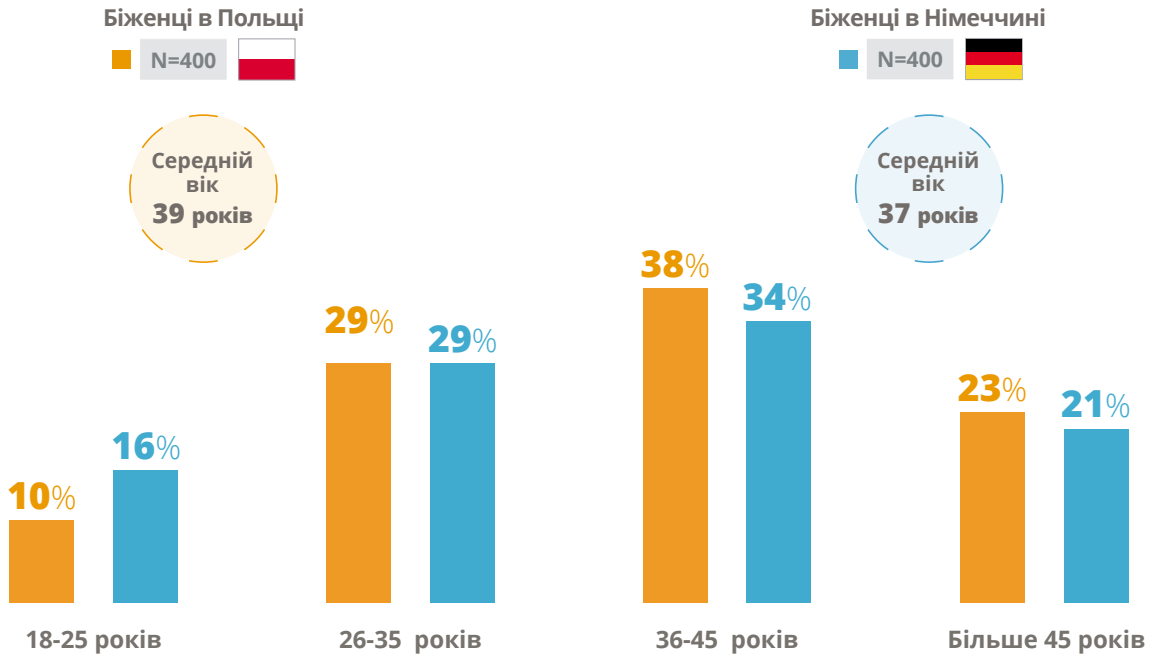

Аналізуючи профіль учасників опитування з точки зору демографічних даних, слід зазначити, що **жінки явно переважають** серед дорослих біженців, які проживають і працевлаштувалися в Польщі та Німеччині. Така тенденція пояснюється введенням в Україні воєнного стану та пов'язаною з ним забороною на виїзд чоловікам віком від 18 до 60 років (з деякими винятками).

Найбільшу групу біженців з України, які проживають у Польщі та Німеччині, становлять люди у віці 36–45 років.

Середній вік у цих країнах становить 39 і 37 років відповідно, що свідчить про велику частку професійно досвідчених людей з високими кваліфікаціями, а дуже часто з вищою або неповною вищою освітою. Варто зазначити, що в Німеччині працевлаштовується більше молодих людей у віці 18–25 років (приблизно 16%). У Польщі ця вікова група становить 10% усіх працевлаштованих біженців. Можливо, це пояснюється більшою готовністю та здатністю молоді до міжнародної мобільності. Припускаємо, що саме для української молоді Німеччина стає країною т.зв. «першого вибору».

Регіон проживання в Україні

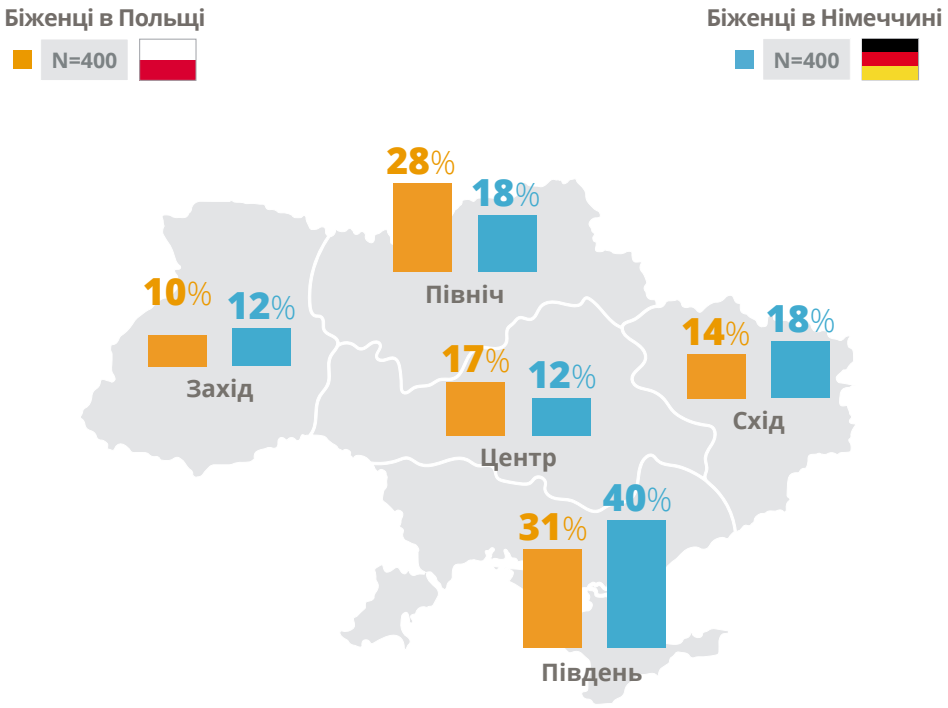

Чи Ви приїхали до Польщі з дітьми віком до 18 років?

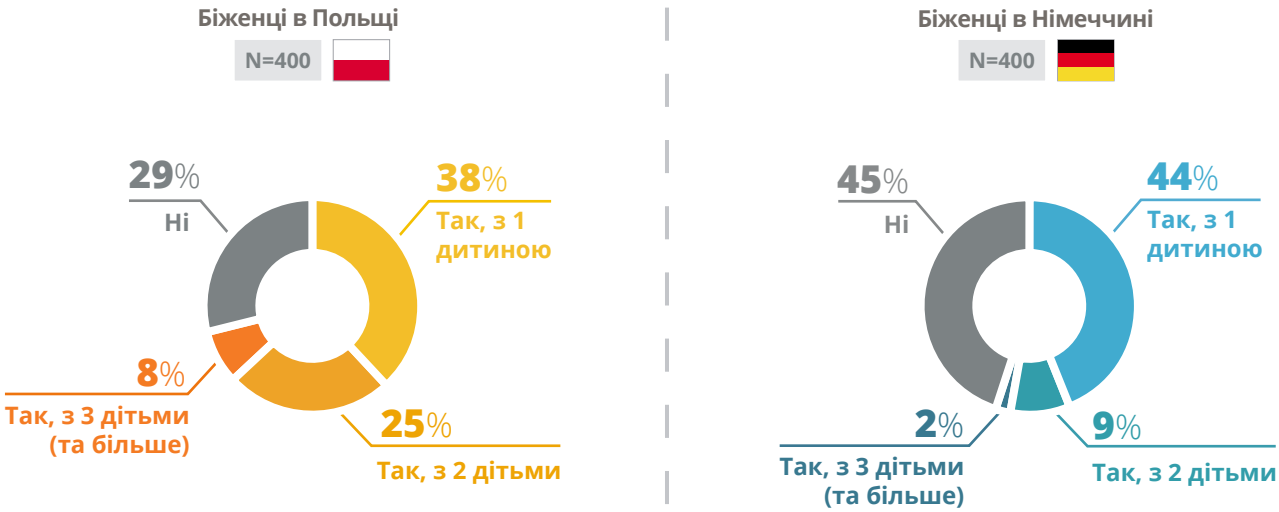

Біженці з України, які працюють і зараз перебувають у Польщі чи Німеччині, приїхали з різних регіонів своєї держави. **Найбільше їх прибуло з півдня України**, який разом зі східною частиною країни від початку війни постраждав від найжорстокіших бойових дій, та з півночі — з регіону, де який де відбито наступ російських окупантів, який утім залишив по собі великі шкоди.

Переважна більшість працевлаштованих біженців у Польщі (аж 71%) мають дітей. У Німеччині цей показник — 55%. Одним із чинників, що впливає на вибір батьками з дітьми Польщі, може бути бажання скоротити відстань переїзду, щоб зменшити стрес, несподіванки та труднощі.

Біженці з України найчастіше приїжджають до Польщі передовсім тому, що **сприймають її як найбільшого сусіда на Заході** (29%), **відчувають культурну близькість** (26%) або мають у Польщі друзів і знайомих (22%). Значну роль у цьому відіграє багаторічний досвід Польщі в процесі інтеграції українців та співпраці з Україною в контексті трудової міграції та 1,5-мільйонної української спільноти в Польщі.

Біженці з України, які перебувають і працюють у Німеччині, вказують, що, на їхню думку, це **найбільш розвинена країна ЄС** (27%), що має величезний вплив на **більші можливості працевлаштування** (22%). А це — важливий мотив вибору країни призначення для біженців. Серед інших важливих причин приїзду до Німеччини — рекомендації родичів і друзів (18%) та членство цієї країни в НАТО (25%).

Чи плануєте Ви залишитися в країні теперішнього перебування на довший період?

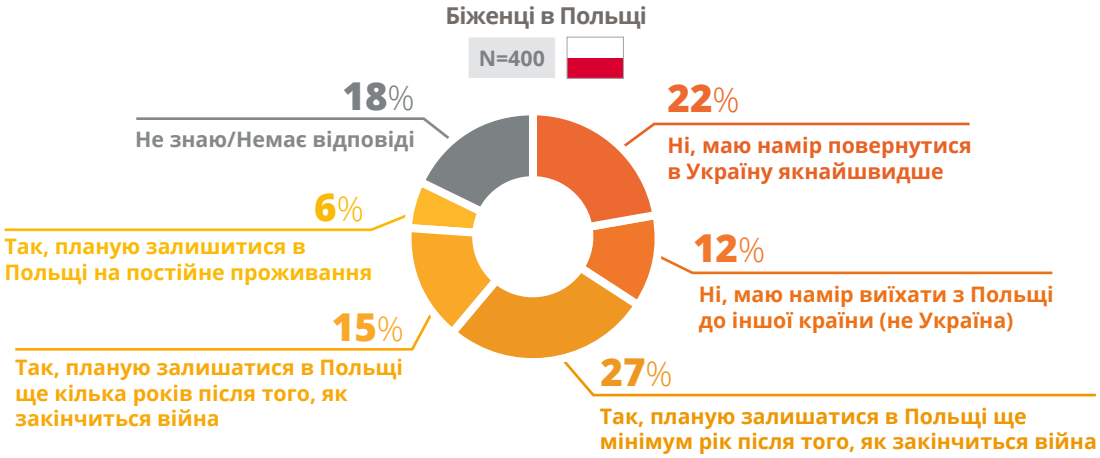

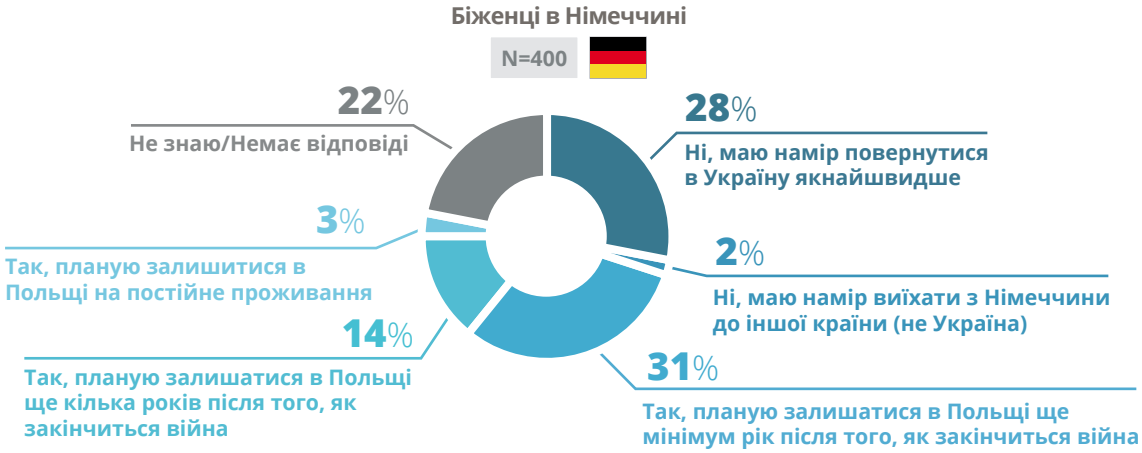

Чи Ваші близькі планують приєднатися до Вас у країні нинішнього перебування

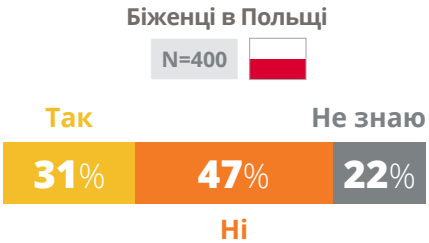

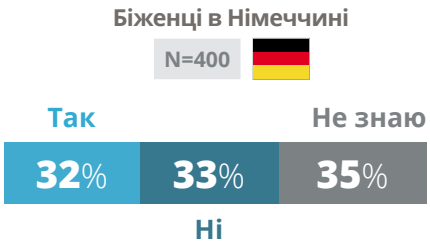

Більшість біженців, які працюють і проживають у Німеччині (73%), та майже 2/3 у Польщі **планують якомога швидше повернутися до своєї країни в найближчій або віддаленій перспективі.** 28% біженців у Німеччині хоче зробити це якомога швидше. Це може бути наслідком важкого процесу інтеграції з більш культурно віддаленим суспільством, а також із викликами у вивченні німецької мови. З іншого боку, перебування в Німеччині — це можливість для зацікавлених у працевлаштуванні заробити чималі гроші за короткий час. Економічні та професійні цілі дорослих біженців з України можуть спонукати їх працювати в Німеччині. Варто підкреслити, що майже половина (48%) респондентів в обох країнах **має намір залишатися довше, як мінімум рік після закінчення війни.** Порівняймо: у випадку Польщі навесні ситуація була іншою. У попередньому звіті «Біженці з України в Польщі, Чехії та Румунії», який охоплював усіх біженців, які прибули після 24 лютого (не лише працевлаштованих), — понад 56% із них шукало якнайшвидшої можливості повернутися в Україну.

Близько 1/3 респондентів у Польщі і в Німеччині заявляють про готовність привезти своїх родичів до країни тимчасового перебування. Цей факт дає підстави дивитися на подальші можливі хвилі міграції, у разі погіршення безпеки громадян в Україні через війну, що триває.

Які у Вас побоювання у зв'язку з перебуванням за кордоном?

(можна обрати кілька варіантів)

Чи маєте Ви щеплення проти COVID-19?

Основним побоюванням, що супроводжує більшу частину біженців з України, які перебувають і працюють у Польщі (51%) та Німеччині (57%), є **переживання за своїх родичів, які залишаються в Україні.** У випадку респондентів з Німеччини це також **погане знання німецької мови** (46%), що може впливати на плани працевлаштування та перебування в цій країні у довготерміновій перспективі. Біженці з України в Німеччині **менше хвилюються через засоби до існування** (21%) порівняно з тими, хто залишається в Польщі (28%) — причиною можуть бути потенційно вищі заробітки та вищий рівень життя в Німеччині. Питання наявності житла та його вартості непокоїть 23% українських біженців, які працюють у Польщі, тоді як у Німеччині — лише 7%. Заслуговує на увагу відповідь респондентів про безпеку — лише 3% біженців, які перебувають у Німеччині, побоюються нападу Росії на цю країну, а у випадку Польщі подібна стурбованість — у 14% людей. Переважна більшість респондентів (77%) у кожній з опитаних країн заявляє, що зробили щеплення від COVID-19, при цьому про готовність зробити щеплення в Німеччині заявляють 13% респондентів. Однією з головних причин цього може бути обов'язкове щеплення на робочих місцях як у Польщі, так і в Німеччині. До того ж, в обох країнах організовані кампанії з вакцинації на робочих місцях.

Варто додати, що порівняно з дослідженням 2021 року («Звіт з транскордонної мобільності») значно зріс відсоток вакцинованих громадян України, які працюють у Польщі. У грудні 2021 року їх було 42%. На відмінність може вплинути вибірка дослідження — у нинішньому опитуванні брали участь лише біженці, які працюють.

Чи подавали Ви заяву на тимчасову охорону у країні Вашого теперішнього перебування?

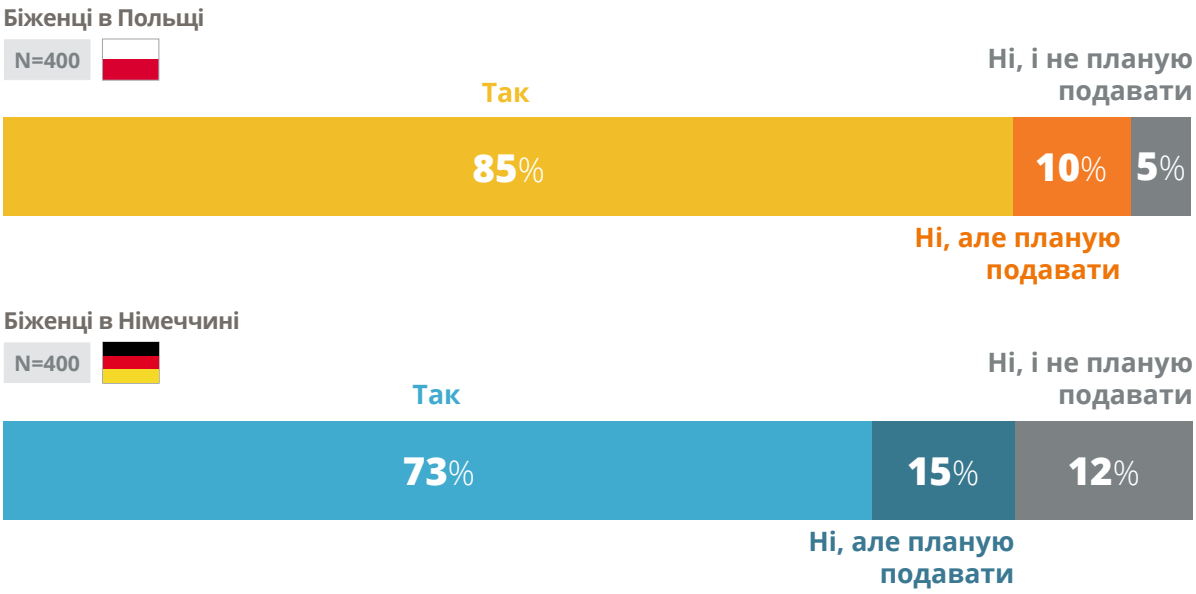

Чи — окрім зарплатні — отримували Ви фінансову допомогу в країні Вашого теперішнього перебування?

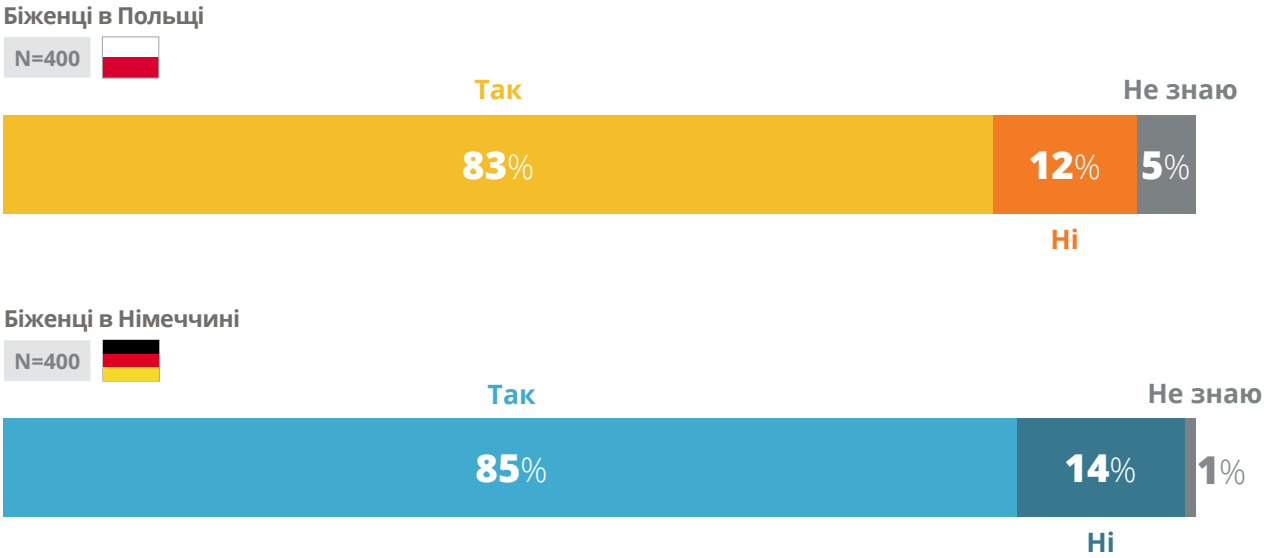

Переважна більшість громадян України звернулася по тимчасову охорону — 84% у Польщі та 73% — у Німеччині. Згідно з даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 1 вересня 2022 року понад 4 млн біженців з України зареєструвалися на отримання тимчасової охорони або аналогічних національних систем захисту в Європі. У Польщі тимчасову охорону надано понад 1,3 млн громадянам України, у Німеччині — понад 670 тис. людей.

Біженці, які користуються тимчасовою охороною в ЄС, мають низку прав — це передусім доступ до ринку праці, медичного обслуговування, соціальна допомога та освіта. Переважна більшість (понад 80%) респондентів у Польщі і в Німеччині визнала, що **отримувала фінансову допомогу** в країні свого нинішнього перебування.

Освіта

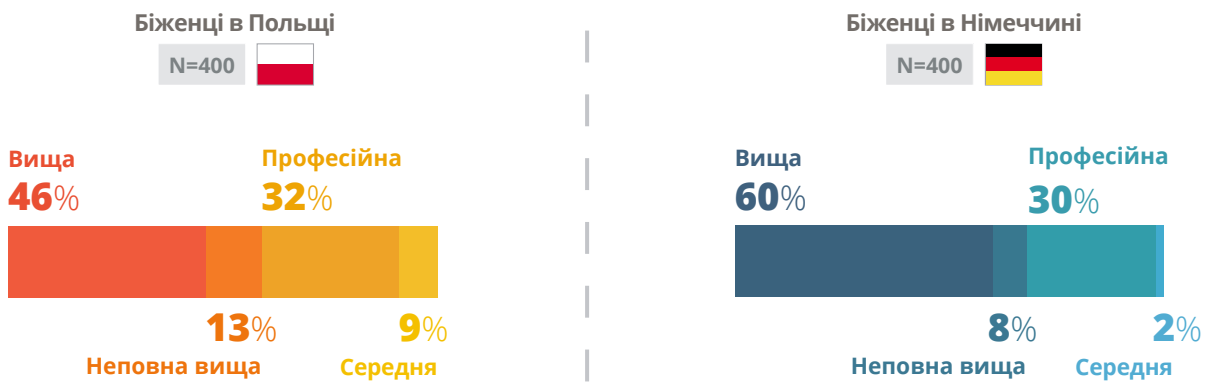

Які мови Ви знаєте як мінімум на розмовному рівні?

(можна обрати кілька)

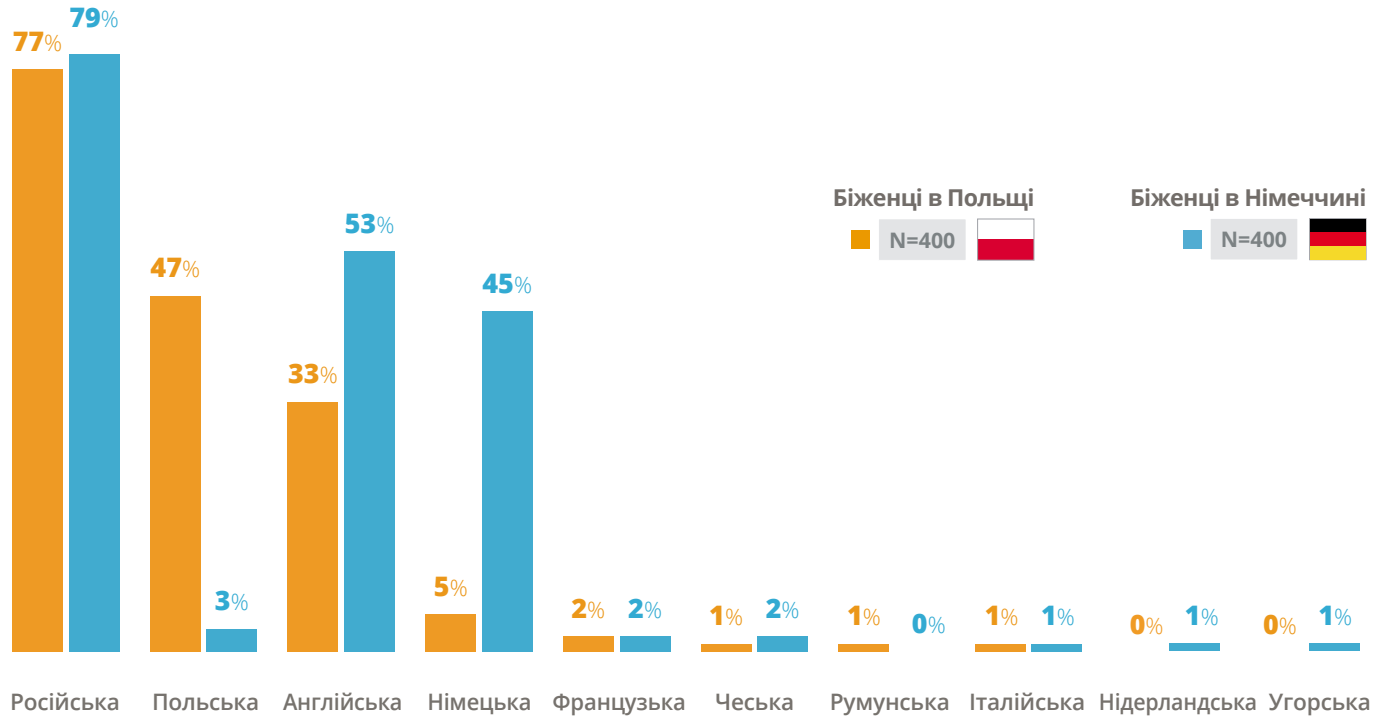

Біженці, які працюють у Польщі та Німеччині, мають **досить високий рівень освіти.** У Польщі вища та неповна вища освіта — у 59% респондентів, а в Німеччині — у 68%. Можливо, це пов'язано з тим, що Німеччина, яка безпосередньо не межує з Україною, стала місцем міграції для групи біженців, які знають німецьку або англійську мови і розглядають можливість влаштуватися на стабільну роботу, щоб залишитися там на довший період.

Проте насторожує **низький рівень знання мов країн, до яких приїхали біженці.** Більше половини біженців у Польщі (53%) та Німеччині (55%) не знають мови цієї країни або знають її погано. Про добре чи дуже добре знання місцевої мови говорять лише 13% біженців, котрі працюють у Польщі, та 18% — відповідно в Німеччині. Цей факт особливо важливий з точки зору професійної активізації біженців з України, що вимагає запровадження безкоштовних мовних курсів з метою покращення знань людей, які бажають і готові працювати.

Як Ви оцінюєте своє знання польської мови?

Як Ви оцінюєте своє знання німецької мови?

Як Ви оцінюєте своє знання англійської мови?

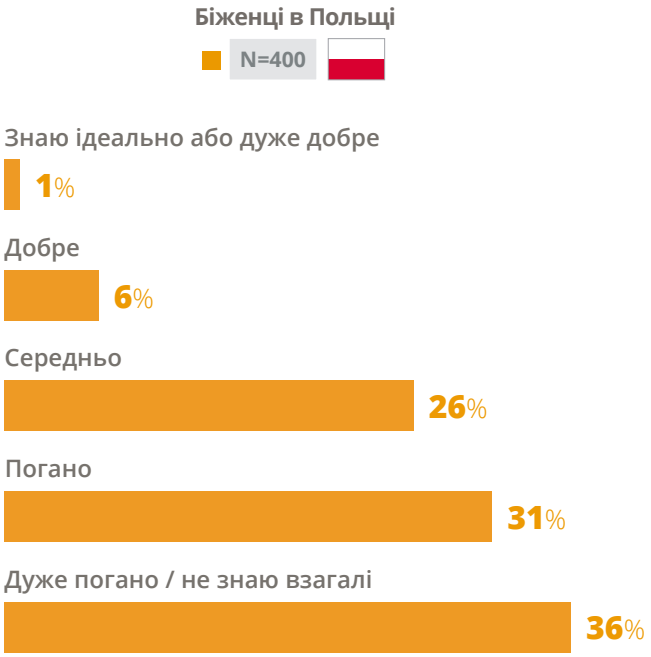

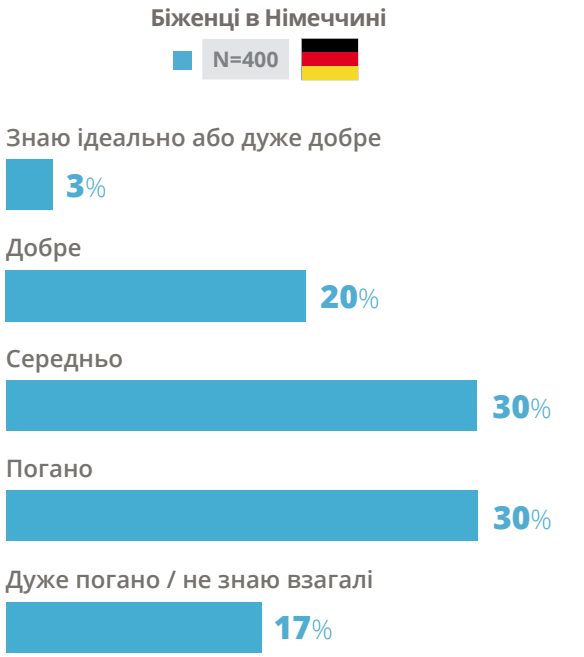

Кожен п'ятий біженець з України, який працює в Німеччині, **володіє англійською мовою на доброму рівні**, що може бути пов'язано зі значною часткою молоді (16%) у віці 18–25 років в дослідженні в цій країні. Усвідомлення переваг знання іноземних мов все частіше характеризує молодь, яка прагне працювати в кращих умовах з перспективою професійного та особистісного розвитку.

Згідно з результатами дослідження, більше половини біженців у Німеччині (53%) підтверджують, що володіють англійською як мінімум на комунікативному рівні, тоді як німецькою — 45%. У випадку біженців з України, які проживають і працюють у Польщі, майже половина (47%) говорять про знання польської мови на комунікативному рівні, а про знання англійської — 33%.

Якими мовами Ви користуєтеся на робочому місці в країні свого перебування?

(можна обрати кілька)

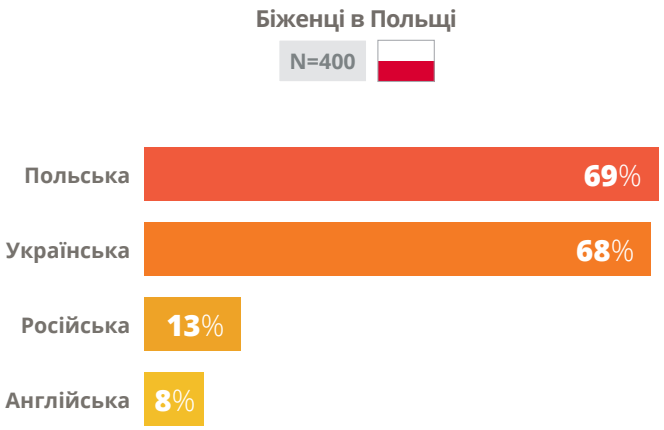

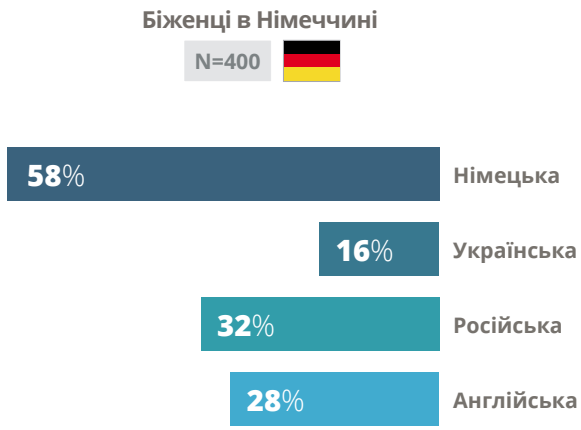

Чи зараз Ви вчите польську мову?

Чи зараз Ви вчите німецьку мову?

Аж 69% респондентів у Польщі вказує, що спілкуються польською мовою на робочому місці в країні свого теперішнього перебування. Більше половини респондентів (54%) підтверджують, що **вже вивчають польську мову**, а 28% готові її вчити. Цей факт заслуговує на увагу з огляду на постійну інтеграцію українських біженців у польське суспільство, зокрема через ринок праці. Утім, слід зазначити, що аж 68% біженців на польських підприємствах спілкуються українською мовою. Це означає, що ключову роль у цьому процесі відіграють українські громадяни на керівних посадах, які вільно володіють польською мовою на робочих місцях. Це гарантує ефективну та результативну комунікацію між працівниками українського походження і польськими роботодавцями.

Біженці з України, які працюють у Німеччині, використовують на робочому місці переважно німецьку мову (58%), хоча нерідко переходять на російську (32%) чи англійську, про що говорять 28% респондентів. Більше половини респондентів (57%), які перебувають у Німеччині, вказують, що вони вже вивчають німецьку мову. Приблизно 39% людей зізнаються, що не хочуть і не мають наміру вивчати цю мову, що може бути пов'язано зі побоюванням через труднощі із її засвоєнням або із коротким часом перебування біженців у Німеччині.

Чи раніше Ви працювали за кордоном?

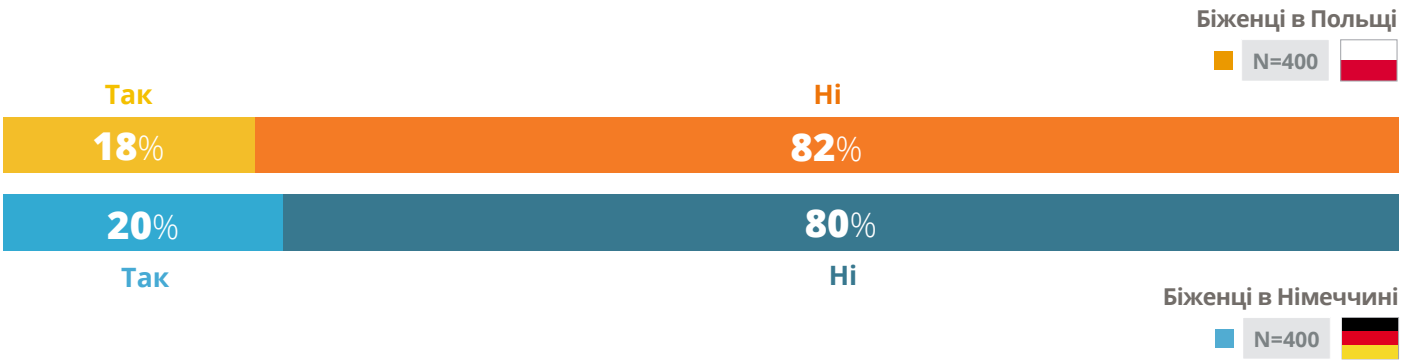

У яких країнах Ви працювали до початку війни?

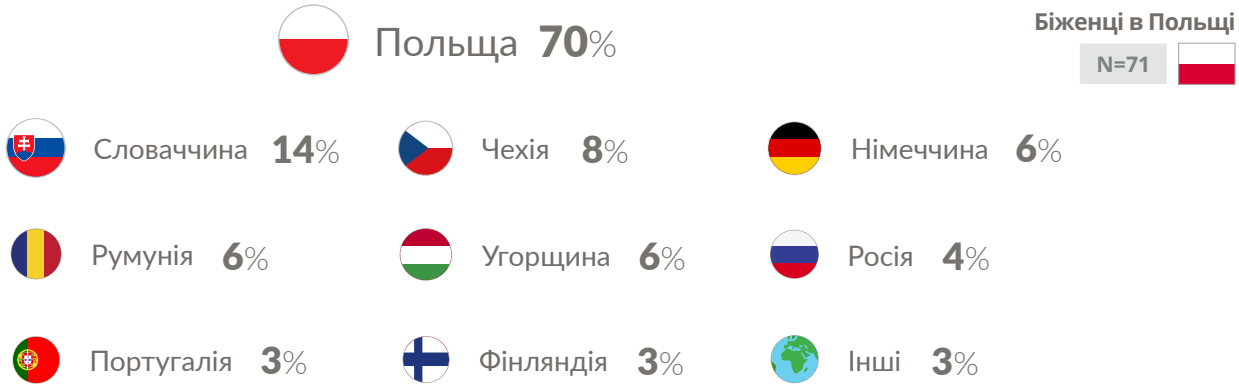

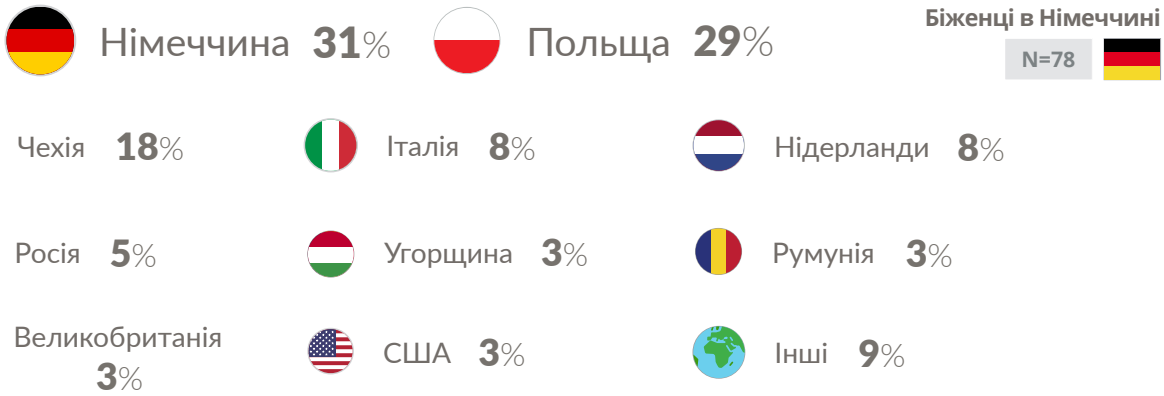

Майже кожен п'ятий респондент в обох країнах до початку війни працював за кордоном, що свідчить про велику частку людей із багаторічним досвідом роботи на міжнародному ринку праці, нерідко зі знанням мов.

Аж 70% біженців, які перебувають у Польщі і мають досвід роботи за кордоном, визнають, що уже працювали в цій країні. Інші респонденти, які працювали за кордоном, зізнаються, що найчастіше це були Словаччина (14%), Чехія (8%), Німеччина (6%), Румунія (6%) та Угорщина (6%).

Біженці з України в Німеччині, які вказали свій досвід роботи за кордоном, зазначили, що до початку війни найчастіше працевлаштовувалися власне в Німеччині (31%), також у Польщі (29%) чи Чехії (18). Лише 8% респондентів зізналися, що здобували досвід в Італії, а також в Нідерландах (8%).

Як саме Ви знайшли теперішню роботу в країні Вашого перебування?

Галузь працевлаштування у країні теперішнього перебування

Майже кожен четвертий респондент у Польщі (24%) та Німеччині (25%) **знайшов роботу завдяки рекомендаціям друзів чи родичів.** Нерідко вдавалося працевлаштуватися за допомогою органів місцевого самоврядування чи завдяки власним зусиллям.

Прибувши до Польщі, **біженці з України найчастіше працювали у готелях та гастрономічній галузі** (29%), у сфері послуг (18%), промислового виробництва (14%), торгівлі (11%), а також у сільському господарстві (7%) та логістиці (7%). Біженці з України, які прибули до Німеччини, також найчастіше працевлаштувалися в готелях і гастрономії (31%). На другому місці опинилася торгівля (19%), на третьому — сфера послуг (12%). Близько 10% обрали роботу по догляду за людьми похилого віку та домашню допомогу, де попит на працівників стабільно високий. Водночас 7% респондентів почали працювати на виробництві, по 6% — у сфері освіти і в сільському господарстві.

Середньомісячна зарплатня (нетто)

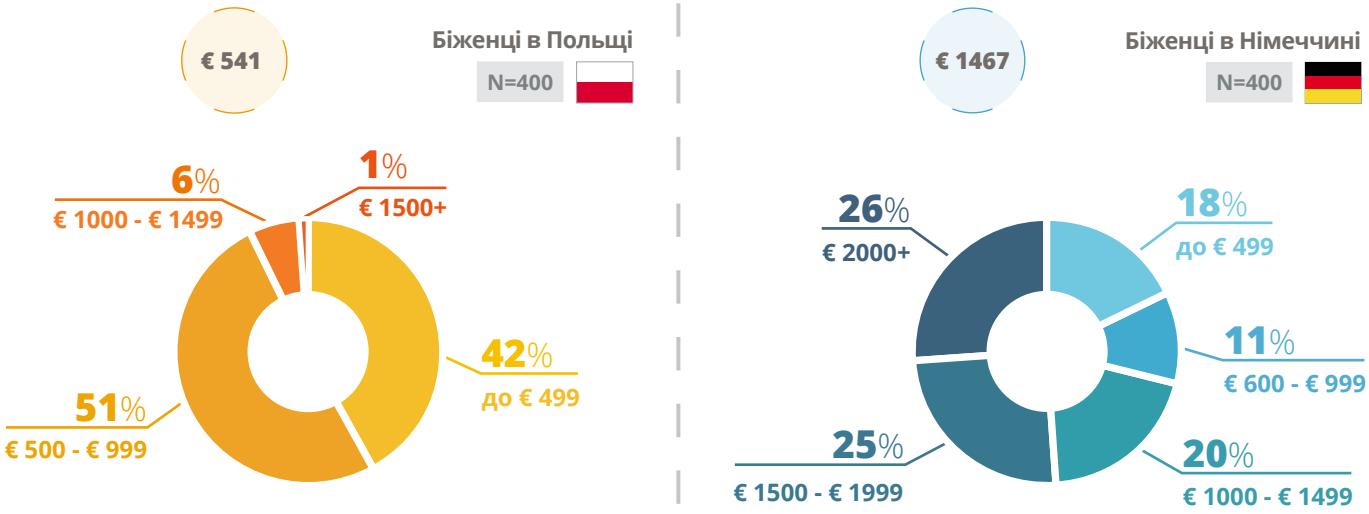

Середньомісячна зарплатня (нетто) за сферами зайнятості

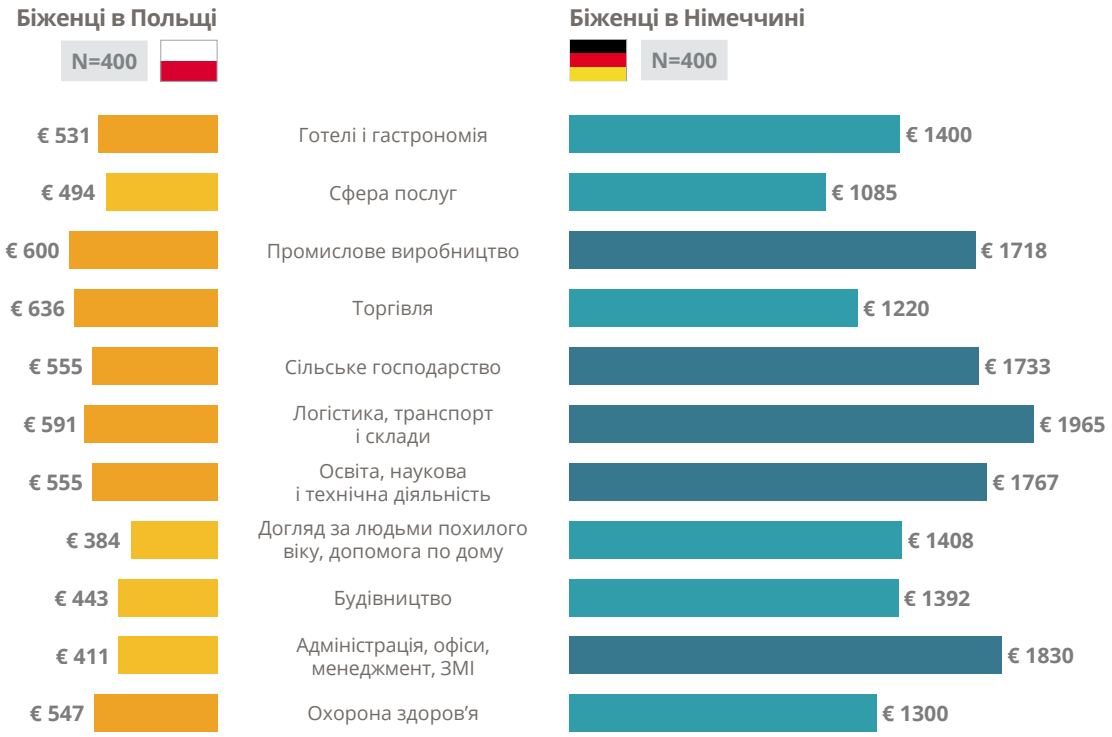

Аналізуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що середньомісячний заробіток у Німеччині майже втричі вищий, ніж у Польщі. Біженці, які працюють **у Польщі, заробляють в середньому 541 євро на місяць, а в Німеччині — 1467 євро (на руки).**

Понад чверть (26%) респондентів у Німеччині зізналися, що заробляють понад 2000 євро. Майже половина біженців у Німеччині (45%) декларують заробіток у діапазоні 1000–1999 євро, тоді як у Польщі таких — лише 7% людей.

Майже половина біженців з України в Польщі (51%) отримують зарплатню від 500 до 999 євро нетто, а 42% респондентів визнають, що заробляють менше 500 євро нетто на місяць.

Найбільша різниця в заробітках між Польщею та Німеччиною стосується адміністративної та офісної роботи, логістики та транспорту, сільського господарства та сфери освіти. У свою чергу, найменші диспропорції в оплаті праці спостерігаються у сфері торгівлі та послуг.

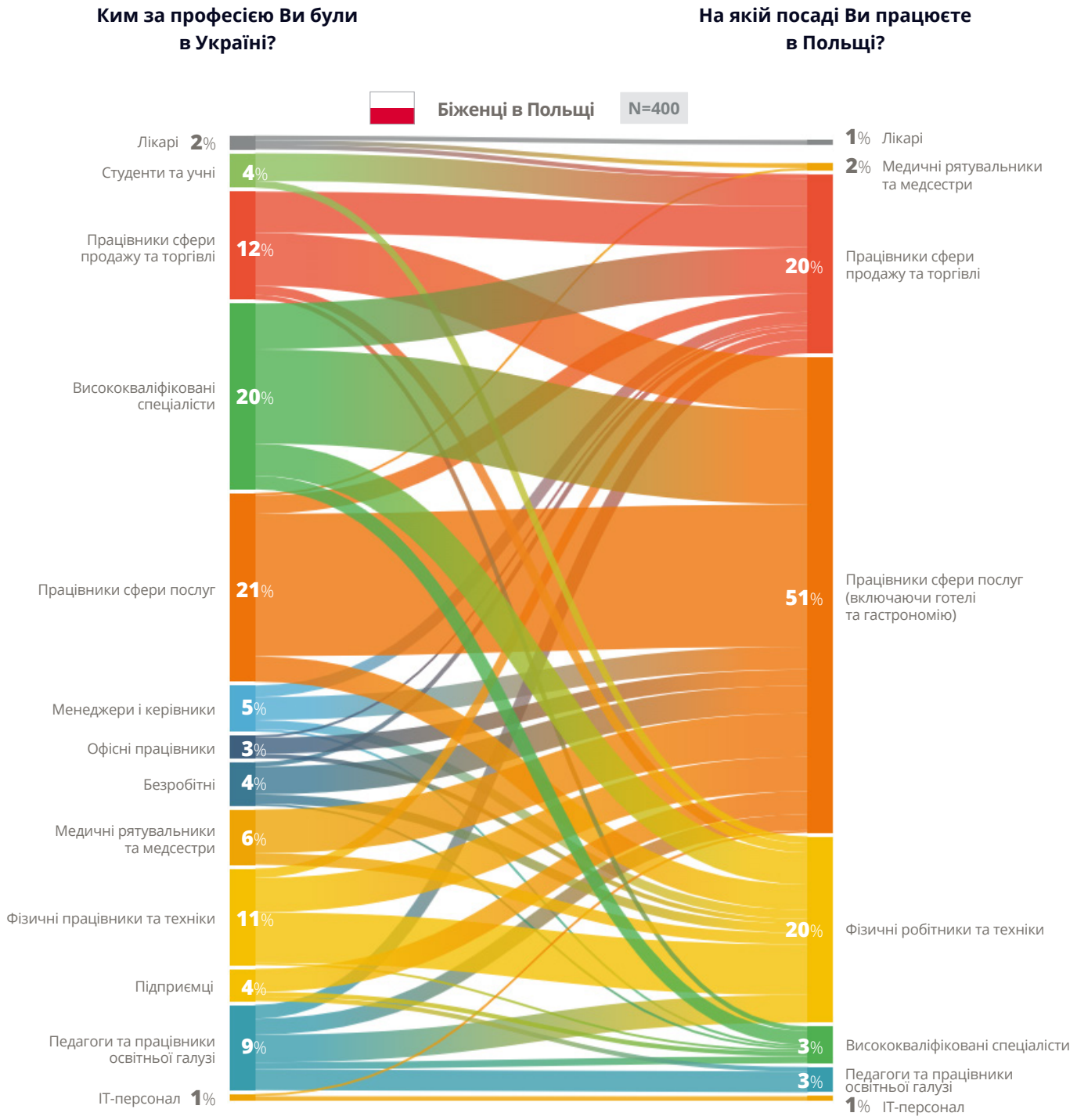

Дослідження показує, що **більшість біженців з України, які працюють у сфері послуг, залишилися у цій галузі також на польському ринку праці.** Частина з них пішла в торгівлю, а також на фізичну працю. Що стосується фізичних робітників, то більшість з них також залишилися у своїй царині, а близько третини перейшли в сферу обслуговування. Медичні рятувальники та медсестри, які приїхали до Польщі після 24 лютого, не продовжили займатися своєю професією в Польщі, а почали працювати у сфері обслуговування. З іншого боку, 1/4 освітян працює в Польщі за фахом, хоча більшість із них перейшла працювати до сфери послуг, торгівлі та фізичної праці. Безробітні працевлаштовувалися переважно у сферу послуг, куди пішла також половина висококваліфікованих спеціалістів з України.

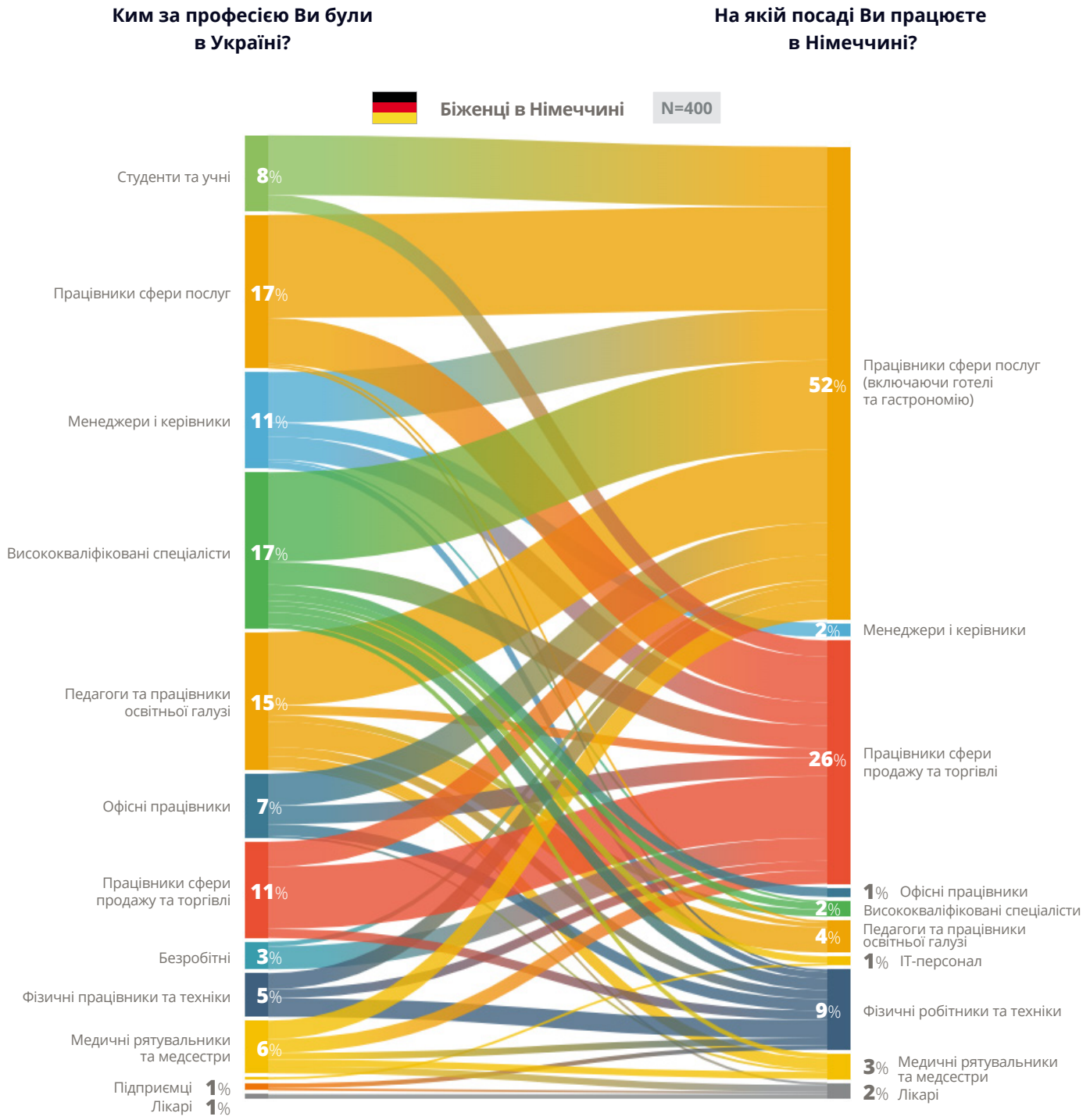

У німецькій сфері послуг і торгівлі працевлаштувалися представники більшості професій, навіть керівники та менеджери, висококваліфіковані спеціалісти, вчителі та працівники освіти, офісні і фізичні працівники. Зростання попиту на послуги, а отже, і на працівників цього сектора найімовірніше пов'язано з відновленням економіки Німеччини після пандемії COVID-19. Варто зазначити, що студенти працевлаштовувалися переважно у сфері послуг, тоді як у сфері продажу та торгівлі влаштовувалися безробітні. Більшість громадян України, які **працюють у сфері послуг і торгівлі,** залишилися у своїй галузі також на німецькому ринку праці.

Чи проходили Ви (або зараз проходите) курси професійної кваліфікації чи семінари у країні Вашого проживання?

Чи теперішній роботодавець допоміг Вам знайти житло в країні Вашого перебування?

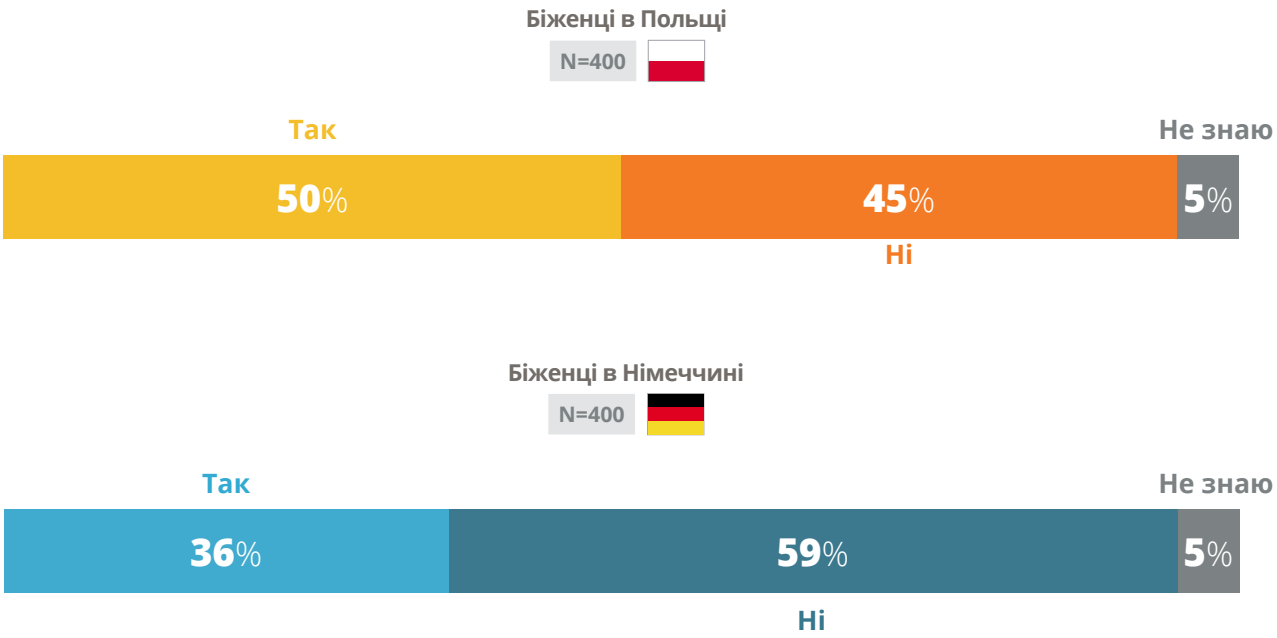

Близько 1/5 респондентів в обох країнах визнають, що **підвищують рівень своєї професійної кваліфікації через участь у курсах та семінарах.** Близько 40% респондентів у Польщі та Німеччині заявляють про готовність підвищувати рівень кваліфікації в майбутньому, що свідчить про високий професійний потенціал біженців, котрі висловлюють готовність до використання різноманітних форм підвищення кваліфікації.

Половина біженців з України, які проживають у Польщі заявляють, що отримали допомогу у пошуку житла від роботодавця. У Німеччині таку допомогу отримали 36% громадян України. Це пов'язано з різницею стандартів працевлаштування іноземців у Польщі та Німеччині. Надання безкоштовного житла, а також забезпечення проїзду для іноземців у Польщі, — в інтересі роботодавця, нерідко це сприймається як його обов'язок.

12,32 млн

громадян України покинули країну після 24 лютого 2022 року

Дані Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (далі — УВКБ ООН) станом на 6 вересня 2022 р.

5,57 млн

громадяни України вже повернулися до своєї батьківщини

Дані УВКБ ООН станом на 6 вересня 2022 р.

Польща

5,95 млн
біженців з України прибули до Польщі

Дані УВКБ ООН станом на 6 вересня 2022 р.

1,36 млн
біженців з України отримали в Польщі тимчасову охорону

Дані УВКБ ООН станом на 6 вересня 2022 р.

430 тис.
біженців з України працевлаштувалися в Польщі

Дані Міністерства праці та соціальної політики Польщі станом на 1 вересня 2022 р.

2,6%
рівень безробіття в Польщі

Дані Євростату станом на 1 вересня

158,7 тис.
кількість вакансій в Польщі

Дані Головного статистичного управління Польщі станом на кінець I кварталу 2022 р.

Німеччина

1 млн
біженців з України прибув до Німеччини

Дані УВКБ ООН станом на 6 вересня 2022 р.

655 тис.
біженців з України отримали в Німеччині тимчасову охорону

Дані УВКБ ООН станом на 6 вересня 2022 р.

бл. 160 тис.
біженців з України працевлаштувалися в Німеччині

Дані Інституту економічних досліджень Ifo

2,9%
рівень безробіття в Німеччині

Дані Євростату станом на 1 вересня

881 тис.
кількість вакансій в Німеччині

Дані Федерального статистичного відомства ФРН станом на 1 вересня

МІХАЛІНА **СЄЛЕВИЧ**

Директорка з питань міжнародного розвитку EWL Group

ПОРТРЕТ РЕСПОНДЕНТА

Більшість біженців з України, які працюють у Польщі (94%) та Німеччині (95%), — це жінки. Цей факт важливий для роботодавців, які стикаються з проблемою надання роботи жінкам-біженкам, що бажають працювати, та створення для них відповідних умов. Це буде позитивна зміна для ринку праці в Польщі — її відчують усі жінки, які хочуть працювати.

Майже 40% біженців з України, які проживають і працюють у Польщі та Німеччині, — це біженці у віці 36–45 років. Це свідчить про високу частку людей працездатного віку, що має велике значення для європейського ринку праці.

Серед біженців, які працюють у Німеччині, істотну групу (майже 16%) становлять молоді люди у віці 18–25 років, тоді як у Польщі їх лише 10%. Приїзд багатьох із них означає високу транскордонну мобільність та готовність влаштуватися на добре оплачувану роботу.

Більше дорослих громадян України з дітьми прибуло до Польщі (71%), ніж до Німеччини (55%). Імовірно, це пов'язано з бажанням скоротити відстань переїзду з дітьми — можливо ця міграція має короткочасний характер через війну.

Переважна більшість респондентів, які працевлаштувалися (аж 77% у кожній з опитаних країн), заявляють, що зробили щеплення від COVID-19. Порівняно з нашим дослідженням 2021 року («Громадяни України на польському ринку праці») цей відсоток зріс майже вдвічі, адже в грудні 2021 року він становив 42%. Утім, варто підкреслити, що в нинішньому опитуванні брали участь лише ті біженці, які працевлаштувалися.

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ТА ПЕРЕЖИВАННЯ

Основні чинники, які визначають рішення біженців приїхати з України до Польщі — це її сприйняття як найбільшої сусідки на Заході (29%) та відчуття культурної (26%) і мовної близькості. Однак у контексті вибору Німеччини українські біженці часто вказують на економічні чинники, а саме високий рівень економічного розвитку цієї країни в ЄС (27%) та можливість працевлаштуватися (22%). Членство як Польщі, так і Німеччини в НАТО (відповідно для 24% і 25% біженців) мало велике значення, що доводить важливість питань безпеки та можливостей розвитку.

Майже половина (48%) біженців, які працюють в обох країнах, мають намір залишитися на довший період, як мінімум на один рік після закінчення війни. Іншою була ситуація в попередньому звіті «Біженці з України в Польщі, Чехії та Румунії», який охоплював усіх, а не лише біженців, які працюють, — кожен третій респондент заявив про бажання залишитися в Польщі принаймні рік.

Основним страхом більше половини громадян України, які проживають і працюють у Польщі (51%) та Німеччині (57%), є переживання через своїх родичів, які залишаються в Україні. У респондентів з Німеччини це також побоювання через погане володіння німецькою мовою (46%). Однак громадяни України в Німеччині менше переймаються засобами до існування (21%) порівняно з тими, хто залишається в Польщі (28%). Майже 1/4 респондентів (23%) у Польщі заявляють, що бояться труднощів з пошуком житла, а в Німеччині цей страх стосується лише 7% респондентів.

ОСВІТА ТА ЗНАННЯ МОВИ

Незважаючи на відсутність безпосередньої близькості до кордонів, Німеччина стала пунктом призначення для значної групи біженців з України завдяки можливостям роботи та розвитку, які є черговим важливим пріоритетом після задоволення основних потреб, пов'язаних із пошуком надійного притулку під час війни.

У більшості респондентів, які працюють у Польщі та Німеччині, — вища чи неповна вища освіта. Відсоток людей з вищою освітою в Німеччині — більше (60%) ніж у Польщі (46%).

Більше половини біженців у Польщі (53%) та Німеччині (55%) не знають мови цієї країни або знають її дуже погано. Цей факт залишається особливо важливим з точки зору професійної активізації біженців з України — він унаочнює потребу впровадження безкоштовних мовних курсів. Інша ситуація — зі знанням англійської мови, кожен другий респондент у Німеччині (53%) заявляє про знання цієї мови принаймні на комунікативному рівні, тоді як у Польщі — лише 33%. Утім, варто підкреслити, що більше половини респондентів в обох країнах вже вивчають мову країни перебування.

Слід звернути окрему увагу на те, що серед біженців, які перебувають у Польщі, помітно високий відсоток людей, які використовують українську мову на роботі (68%). Такий високий показник є результатом багаторічної традиції працевлаштування українських громадян у Польщі та забезпечення можливості їхнього професійного розвитку. Ключову роль у цьому відіграють українські громадяни на керівних посадах, які вільно володіють польською і українською мовами, а отже забезпечують ефективну комунікацію між польськими роботодавцями та працівниками українського походження. Це, у свою чергу, дозволяє розкрити професійний потенціал останніх. У Німеччині відсоток біженців з України, які використовують українську мову на роботі, у понад чотири рази менший (16%).

Польща — країна з багаторічним досвідом і великими ноу-хау у сфері сучасних стандартів працевлаштування іноземців та забезпечення їх проживанням. Працевлаштовуючи громадян українського походження на керівні посади, Польща є прикладом доброї практики для інших країн ЄС, зокрема для Німеччини.

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА

Біженці з України в Польщі до початку війни найчастіше заробляли у сфері послуг (21%), торгівлі (12%), як висококваліфіковані спеціалісти (20%) та як фізичні робітники і техніки (11%). Після прибуття до Польщі ці люди найчастіше працевлаштовувалися у сфері послуг, у тому числі у готелях та закладах громадського харчування (51%), у торгівлі (20%), а також як фізичні та технічні робітники (20%).

До початку війни українські біженці, які прибули до Німеччини, працювати у сфері послуг (17%), освіті (15%), на висококваліфікованих (17%) та керівних (11%) посадах. Після приїзду до Німеччини вони почали працювати у сфері послуг, включаючи готелі та заклади громадського харчування (52%), у торгівлі (26%) та як фізичні робітники і техніки (9%).

Варто зазначити, що більшість біженців з України, які працюють в українській сфері послуг, залишилися у своїй сфері на польському та німецькому ринку праці. Значна частина з-посеред них перейшла у торгівлю. Що стосується фізичних робітників, то більшість із них залишилася працювати за фахом, а близько 1/3 з них перейшли в сферу обслуговування. Медичні рятувальники та медсестри, які приїхали до Польщі після 24 лютого, не продовжували свою професійну діяльність, вони почали працювати у сфері обслуговування, а також як фізичні чи технічні працівники. Українські студенти та учні, які проживають у Німеччині, працевлаштовувалися переважно у сфері послуг.

Дослідження показало, що середньомісячний чистий заробіток біженців з України в Німеччині — майже втричі вищий у порівнянні з Польщею. Біженці, які працюють у Польщі, заявляють, що в середньому заробляють 541 євро на місяць, а в Німеччині — 1467 євро (нетто).

Близько 1/5 респондентів в обох країнах визнають, що підвищують свою професійну кваліфікацію через курси та семінари. Майже 40% респондентів у Польщі та Німеччині заявляють про готовність підвищувати рівень кваліфікації, що може свідчити про намір знайти постійну роботу, професійно розвиватися та залишитися за кордоном на довший період.

МЕТОДОЛОГІЯ

Опитування біженців з України, які проживають і працюють у Польщі та Німеччині, проводилося методом безпосередніх індивідуальних інтерв'ю з використанням смартфонів і планшетів (CAPI F2F). Інтерв'ю проводилися українською мовою з громадянами України, які після 24 лютого 2022 року залишили Україну та прибули до Польщі та Німеччини і працевлаштувалися в цих країнах.

Дослідження в Польщі та Німеччині проводилося 15–25 липня 2022 року на двох вибірках із n=400 дорослих біженців у віці більше 18 років — усі вони перебували та працювали на той час у Польщі та Німеччині відповідно.

Інтерв'ю з респондентами в Польщі проводилися в різних регіонах країни, зокрема у Варшаві, Вроцлаві, Кракові, Ряшеві, Любліні та Вадовіце. Опитуванням біженців з України, які проживають у Німеччині, займалися, зокрема, у Берліні, Дортмунді, Дрездені, Франкфурті-на-Майні, Мюнхені та Пассау.

Опитування було випадковим, що забезпечило репрезентативність вибірки дослідження. Репрезентативний характер респондентів підтверджується тим, що серед них є мешканці всіх регіонів України, представники розмаїтих вікових груп, професій та різного рівня освіти.

МІГРАЦІЙНА ПЛАТФОРМА EWL

Заснована в 2007 році група EWL Group проводить набір висококласних фахівців на чотирьох континентах світу для роботодавців у ЄС. Будучи міграційною платформою, діяльність якої виходить за рамки традиційних агентств із працевлаштування, EWL поєднує світ офлайн і онлайн, — тому ця компанія є лідером на польському ринку працевлаштування для іноземців.

Широкий спектр послуг платформи включає «ведення» всього процесу міграції: від співбесіди, легалізації, надання житла, обслуговування працевлаштування у формі лізингу робітників до надання послуг у формі аутсорсингу. Завдяки багаторічному досвіду команда експертів EWL дуже добре знає місцевий та європейський ринки праці.

Щодня завдяки EWL Group понад 13 тис. людей працюють на промислових підприємствах, у логістичних центрах та складах у Європі. За свою історію компанія допомогла понад 120 тис. людям переїхати за кордон та влаштуватися на роботу.

Розробку міграційної платформи від 2021 р. підтримує Національний центр досліджень і розвитку (пол. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju). Починаючи з 2018 р. EWL Group проводить соціологічні дослідження серед іноземців, які працевлаштувалися в Польщі.

Цінності компанії: відкритість, співпраця та відповідальність, щирість. Ми ставимо під сумнів статус-кво та одержимість ринку, а бачення нашої компанії — змінити глобальний міграційний ринок.

ФОНД ПІДТРИМКИ МІГРАНТІВ НА РИНКУ ПРАЦІ «EWL»

Метою заснованого у 2015 році Фонду підтримки мігрантів на ринку праці «EWL» є ініціювання та підтримка заходів, пов'язаних із іноземцями на польському ринку праці.

Наша ідея — це підвищення обізнаності про права та обов'язки, а також про переваги легального працевлаштування серед іноземців. Ми прагнемо обмежити кількість шахрайства від недобросовісних роботодавців. Одним з основних напрямків дії Фонду є покращення багатосторонньої співпраці між роботодавцями, урядовими структурами, неурядовими організаціями, а також самими мігрантами.

Фонд проводить благодійні заходи, в основному спрямовані до іноземців, які перебувають у складній життєвій чи фінансовій ситуації. Крім того, Фонд працює задля європейської інтеграції, активного діалогу і розвитку контактів та співробітництва між суспільствами різних країн. Діяльність Фонду спрямована в тому числі до суб'єктів, які беруть участь у міграційних процесах, та учасників глобального ринку праці.

ЦЕНТР СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Центр Східноєвропейських студій — це унікальна академічна одиниця в Польщі, що продовжує традиції довоєнних польських центрів вивчення СРСР: Науково-дослідного інституту Східної Європи у Вільнюсі (1930—1939) та Східного інституту у Варшаві (1926—1939). Дидактична пропозиція Центру включає елітний напрямок вивчення східних сусідів Польщі (перший і другий ступені, а також післядипломна освіта), як і навчання для іноземних студентів. Серед викладачів Центру — видатні вчені, дипломати і фахівці з питань Європи та США.

Центр щороку організовує міжнародні наукові конференції та серію подій, які будують позитивні відносини між Польщею й країнами колишнього СРСР. Центр також є видавцем численних книг і періодики, присвячених східним сусідам Польщі.

У період 2004—2013 рр. Центр Східноєвропейських студій, під науковим наглядом Маріуша Ковальського і загальним керуванням Яна Маліцького, провів низку соціологічних досліджень в Україні. Перше з них мало місце в грудні 2004 року. Загалом було проведено близько 2000 анкетних опитувань, що серед іншого стосувалися політичних симпатій, напрямків міжнародного співробітництва, з особливим акцентом на місце походження, національність та мову повсякденного спілкування респондентів.

ЗВІТИ МІГРАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ EWL, ВИДАНІ У 2018–2022 РОКАХ

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗВІТ «БІЖЕНЦІ З УКРАЇНИ в Польщі, Чехії і Румунії»

2022

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗВІТ «БІЖЕНЦІ З УКРАЇНИ В ПОЛЬЩІ»

2022

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗВІТ «БІЖЕНЦІ З УКРАЇНИ в Польщі»

2022

«ЗВІТ ПРО ТРАНСКОРДОННУ МОБІЛЬНІСТЬ. Громадяни України на польському ринку праці»

2022

«ІНОЗЕМНИЙ ПРАЦІВНИК У ПОЛЬЩІ в період пандемії. III випуск»

2021

ЗВІТИ МІГРАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ EWL, ВИДАНІ У 2018–2022 РОКАХ

«ІНОЗЕМНИЙ ПРАЦІВНИК У ПОЛЬЩІ в період пандемії»

2020

«ПРАЦІВНИК З УКРАЇНИ. Заробітки в Польщі»

2019

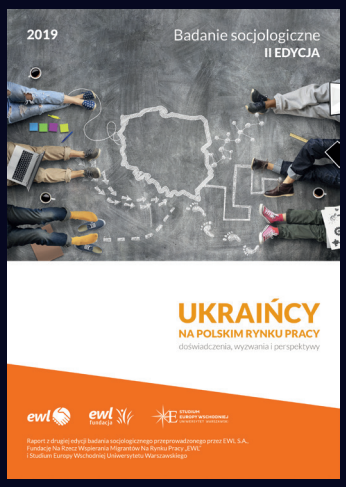

«ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ НА ПОЛЬСЬКОМУ РИНКУ ПРАЦІ. Досвід, виклики та перспективи. II випуск»

2019

«ПРАЦІВНИК З УКРАЇНИ між Польщею та Німеччиною»

2019

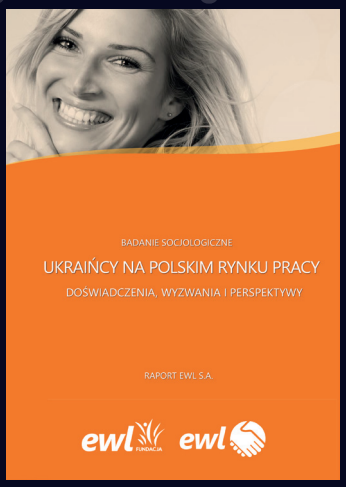

«ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ НА ПОЛЬСЬКОМУ РИНКУ ПРАЦІ. досвід, виклики та перспективи»

2018

ЗВІТ
«БІЖЕНЦІ З УКРАЇНИ — ПРОФЕСІЙНА АКТИВІЗАЦІЯ У ПОЛЬЩІ І НІМЕЧЧИНІ». ДОСЛІДЖЕННЯ EWL
© 2022 EWL S.A. Усі права захищені.

Цитувати за: звіт EWL «Біженці з України — професійна активізація у Польщі і Німеччині»

ISBN 978-83-961929-4-3

РЕДАКЦІЯ:

Анатолій Зимнін, габілітований доктор
Маріуш Ковальський (соціогеограф, науковий нагляд), Міхаліна Сєлевич, Кароліна Кляґес, Сильвія Ковцунь, Шимон Бризек, Олена Литвиненко, Еліза Домбровська, Дорота Кошиковська

КОНТАКТ:

Анатолій Зимнін
Прессекретар EWL
+48 535 888 815
anatol.zymnin@ewl.com.pl

КОНТАКТ:

Міхаліна Сєлевич
Директорка з питань міжнародного розвитку EWL
+48 517 571 953
michalina.sielewicz@ewl.com.pl

EWL Group EWL Group Platforma Migracyjna EWL